

Valsts valodas
centrs

Angļu valodas metaforisko terminu atveides paņēmieni

Katrīna Erštiķe, Ieva Kraukle

Terminoloģijas un tiesību aktu tulkošanas departamenta terminoloģes

pasts@vvc.gov.lv

07.10.2022., Rīga

Valsts valodas
centrs

Plāns

1. Kas ir metaforisks termins?
2. Metaforisko terminu lietojums dažādās nozarēs
3. Atveides paņēmieni un piemēri Valsts valodas centra praksē
4. Metaforisko terminu priekšrocības un trūkumi
5. Secinājumi

Valsts valodas
centrs

Metafora

“Nozīmes pārnēsums, kas izriet no nojēguma par priekšmetu vai parādību līdzību; vārds vai vārdu savienojums, kam ir šāds nozīmes pārnēsums.”

(Sk. <https://tezaurs.lv/metafora>)

- **Pilns metaforisks termins:** metaforiski ir visi terminu veidojošie vārdi (*brain drain* – kvalificēta darbaspēka aizplūšana)
- **Daļēji metaforisks termins:** metaforiska nozīme ir vienam vai vairākiem terminu veidojošajiem vārdiem (*brain circulation* – kvalificēta darbaspēka aprīte)

Valsts valodas
centrs

Metaforisko terminu lietojums

Valsts valodas
centrs

Atveides paņēmieni

- adaptācija
- paskaidrošana
- tiešs pārnese

Valsts valodas
centrs

Atveides paņēmieni: adaptācija

“Tulkojums, kas tik ļoti attālināts no AT [avotteksta], ka vairs nav uzskatāms par tulkojumu vārda tradicionālajā izpratnē (..)”.

(..) tulkojot tekstu, veiktas apjomīgas pārmaiņas, lai padarītu tekstu piemērotāku noteiktai publikai (piemēram, bērniem) vai arī tulkojumā panāktu kādu noteiktu mērķi.” (Zauberga, 2016).

Valsts valodas
centrs

Atveides paņēmieni: adaptācija

PIEMĒRI

- *free and clear property* – neapgrūtināts un bez ierobežojumiem
- *freehold* – pilnīgas īpašumtiesības
- *risk appetite* – riskspēja
- *venture capital* – iespējkapitāls
- *start-up* – jaunuzņēmums
- *burden of proof* – pierādīšanas pienākums
- *soft skills* – personiskās prasmes, *hard skills* – profesionālās prasmes
- *upstream market* – iepriekšējā posma tirgus, *downstream market* – nākamā posma tirgus
- *circular economy* – aprites ekonomika

Valsts valodas
centrs

Atveides paņēmieni: adaptācija

PIEMĒRI

- *brain circulation* – kvalificēta darbaspēka aprite
- *brain drain* – kvalificēta darbaspēka aizplūšana
- *brain gain* – kvalificēta darbaspēka pieplūdums
- *brain waste* – intelektuālā potenciāla izšķērdēšana

Valsts valodas
centrs

Atveides paņēmieni: adaptācija

Priekšrocības

- Saprotams mērķauditorijai
- Plašas iespējas morfoloģisko paņēmienu izmantošanā (ievērojot nozares praksi; spējot loģiski izskaidrot)
- Reizēm iespēja sekot analogijai ar citu nozaru terminoloģiju (*venture* – iespēja, iespējot (IT nozarē))

Trūkumi

- Tulkojums līdzinās skaidrojumam
- Sākotnēji nav nolasāms avottermins

Valsts valodas
centrs

Atveides paņēmieni: paskaidrošana

“Tulkošanas metode, kurā AT [avotteksta] vienība (parasti bez ekvivalenta) tiek tulkota, izmantojot paskaidrojumus, tādējādi mērķtekstā AT informācija tiek sniegta precīzāk” (Zauberga, 2016).

Valsts valodas
centrs

Atveides paņēmieni: paskaidrošana

PIEMĒRI

- *arm's length sale* – pārdošanas darījums nesaistītu pušu starpā
- *balloon mortgage* – vienreizēja maksājuma aizdevums
- *blanket mortgage* – kopēja hipotēka
- *bullet loan* – aizdevums, kas atmaksājams ar vienu maksājumu
- *cloud on title* – īpašumtiesību apdraudējums

Valsts valodas
centrs

Atveides paņēmieni: paskaidrošana

Priekšrocības

Skaidri izprotama
termina nozīme

Trūkumi

- Definē angļu valodas terminu
- Gara atveide
- Grūti veidot atvasinājumus
- Sarežģīta iesaiste saistītā tekstā
- Lietojuma neērtības dēļ sarunvalodā var tikt lietota citādāka atveide

Valsts valodas
centrs

Atveides paņēmieni: tiešs pārneseums

Burtiskā tulkošana: “Tulkošanas metode, kas saistīta ar precīzu avotteksta formulējumu.” (Zauberga, 2016)

Valsts valodas
centrs

Atveides paņēmieni: tiešs pārneseums

PIEMĒRI

- *butterfly stroke technique* – tauriņstils
- *cash flow* – naudas plūsma
- *bundle of rights* – tiesību kopums
- *basket of options* – iespēju līgumu grozs

- *flashback* – uzplaiksnījums (videogrāfijas terminoloģija)
- *cogwheel phenomenon* – zobrata fenomens
- *plexus solaris* – saules pinums

Valsts valodas
centrs

Atveides paņēmieni: tiešs pārneseums

PIEMĒRI

- *chain migration* – ķēdes migrācija
- *migration flow* – migrācijas plūsma
- *nuclear family* – nukleārā ģimene
- *push-pull factor* – atgrūšanas-pievilksšanas faktors / motivētājfaktors

Valsts valodas
centrs

Atveides paņēmieni: tiešs pārnesums

business angels:

biznesa eņģeļi

komercenģeļi (LZA TK 2008. gada lēmums Nr. 76)

Valsts valodas
centrs

Atveides paņēmieni: tiešs pārnesums

Priekšrocības

- Acīmredzama līdzība ar terminu avotvalodā
- Viegls lietojums saistītā tekstā

Trūkumi

- Var būt stilistiski neveikls
- Nenolasāma nozīme (nav pašsaprotams)
- Var veicināt žargonismu nostiprināšanos nozaru terminoloģijā

Valsts valodas
centrs

Secinājumi

- **Nevienmērīga metaforisko terminu izplatība dažādās nozarēs**
- **Dažādās nozarēs dominē dažādi paņēmieni**
- **Svarīgs apsvērums – metaforiskā termina nostabilizēšanās potenciāls valodas lietotāju vidū**
- **Valodnieku un ekspertu sadarbība**

Valsts valodas
centrs

Avoti

- Zauberga, I. (2016) *Tulkošanas teorija profesionāliem tulkiem un tulkotājiem*. Pieejams tiešsaistē:
https://www.rakstiskatulkosana.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/rakstiskatulkosana/Ieva_Zauberga.pdf)
- Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas 2008. gada lēmums Nr. 76. Pieejams tiešsaistē:
<https://termini.gov.lv/komisija/lemums-nr-76-par-anglu-valodas-terminu-pre-seed-funds-seed-funds-un-business-angels-atveidi>
- Valsts valodas centra tulkojumi

Valsts valodas
centrs

Paldies par uzmanību!

Katrīna Erštiķe, Ieva Kraukle

Terminoloģijas un tiesību aktu tulkošanas departamenta terminoloģes
pasts@vvc.gov.lv

07.10.2022.,

Rīga